

MEDENİ HUKUK NOTLARI

GENEL BİLGİLER

Müeyyide: Yaptırım.

Hukuk Kuralı: Sosyal hayatta gerek şahıslar ile şahıslar gerekse şahıslar ile toplum arasındaki ilişkileri düzenleyen maddi müeyyideli, yani uyulması zorunlu kuralların bütününden ibarettir.

Sosyal Hayatı Düzenleyen Kurallar:

- 1.Din kuralları
- 2.Ahlak kuralları
- 3.Görgü kuralları
- 4.Hukuk kuralları

HUKUKUN ÇEŞİTLİ ANLAMLARI

<u>Müspet Hukuk</u>		<u>Mevzu Hukuk</u>
<u>Tabii Hukuk</u> Bir ülkede belli bir zamanda gereken huk. Yürürlükte bulunan hukuk kurallarının tümüne birden müspet hukuk denir.(yazılı+yazılı olmayan).	Bir ülkede yetkili bir makam tarafından konulmuş olan ve yürürlükte bulunan hukuk kurallarının tümüne birden mevzu hukuk denir. (yazılı hukuk)	ideal ,olm

HUKUK

1.Kamu Hukuku(devlet zorla yaptırır.)
varsa özel huk.)

- Anayasa hukuku
- hukuk(medeni+borçlar)
- İdare hukuku
- Ceza hukuku
- Devletler umumi hukuku
- İş hukuku
- Vergi hukuku
- Usul hukuku

2.Özel Hukuk(eşitlik

- Medeni
- Ticaret hukuku
- Devletler özel hukuku

- medeni usul
- icra-iflas hukuku
- ceza usulü hukuku

Şahıs:Hak sahibine şahıs denir.

HAKLAR

Kamu Hakları

- Seçme-seçilme hakları
- Memur olma hakları sürülebilir.)
- Vatandaşlık hakları mutlak haklar

mutlak haklar(aynı)

herkese karşı

sürülebilir.)

haklar(mülkiyet hakkı

sınırlı yetkiler verir.)

hakları(başkasına ait bir

faidalanma

haklardır.)

gayrimenkul

üzerindeki mutlak

haklar

haklar(velayet,

vesayet)

karşı

Özel Haklar

1.Mahiyetlerine Göre

a. Mutlak Haklar(herkese karşı ileri

aa. Mallar üzerindeki

aaa. Maddi mallar üzerindeki

aaa1. Mülkiyet hakkı(sınırsız

ileri

aaa2. Sınırlı aynı

sahibine

-İrtifak(katlanma)

eşyayı kullanma veya ondan

yetkisini veren aynı

-Gayrimenkul mükellefiyeti

-Rehin hakları(menkul rehni)

aaa. Gayri maddi mallar

haklar(Fikri haklar)

ab. Şahıslar üzerindeki mutlak haklar

-kendi şahsı üzerindeki mutlak

-başkalarının üzerindeki mutlak

b. Nisbi Haklar(herkese karşı değil, belli bir şahsa karşı

ileri sürülen haklardır)

2.Konularına Göre

haklar)
korur.)

a.Mal varlığı hakları(ayni haklar, nisbi haklar, fikri
b.Şahsiyet hakları(şahısların manevi menfaatlerini

3.Kullanılmalarına Göre

a.Devredilebilen haklar(hukuki bir muamele ile v
yoluyla başkaları
haklardır. M
verilebilir. And
haklarını
sükna(oturmu

miras
devredilen
varlığı hakları örnek
malvarlığı
intifa(faydalanma),
nafaka(geçimlik)

b.Devredilemeyen haklar(şahsa bağlı haklar başkası
devredilemez ve mi
yoluyla
başkasına geçem
Şahsa sıkı
sıkıya bağlı haklardır.kan
temsili
yoluyla kullanılmaları mümkün
olmayan haklardır a
zamanda.(-
kazai rüşt talep etme hakl
nişanı
bozma hakkı,-boşan
davası
açma hakkı,- nesebin re
hakkı)
devredilemezler.)

4.Gayelerine Göre

a.Yenilik Doğuran haklar
aa.Kurucu yenilik doğuran haklar(örnek olarak ic
kabul
verilebilir.)
ab.Değiştirici yenilik doğuran haklar(mevcut huku
durum
değiştirilmesi
sonucu
sağlayan
haklardır.)
ac.Bozucu yenilik doğuran haklar(kullanılmalarıy

bir hukuki

kaldıran

mev

durumu orta

haklar.)

b. Alelade Haklar (kullanılmaları yeni bir hukuki dur
meydana getirmez. velayet hakkı,
uslandırma hakkı, tedip (davranış)
düzeltme) hakkı örnek verilebilir.

MEDENİ HUKUK KAVRAMI

Medeni Hukuk 5 kısma ayrılır.

1. Şahsın Hukuku
2. Aile Hukuku
3. Miras Hukuku
4. Eşya Hukuku
5. Borçlar Hukuku

Medeni Hukukun Kaynakları

<u>Kaynaklar</u>	<u>Asli Kaynaklar</u>	<u>Tali Kaynaklar</u>	<u>Yardımcı</u>
(isteğe bağlı)			
1. Kanunlar	1. Örf ve adet hukuku	1. İlmi içtihatlar	
2. KHK	2. Hakim yarattığı hukuk	2. Kazai içtihatlar	
3. Tüzük			
4. Yönetmelikler			
5. İçtihadı Birleştirme Kararları			

BAŞLANGIÇ HÜKÜMLERİ

1. Medeni Kanunun Tatbiki
2. Objektif Hüsniyet
3. Subjektif Hüsniyet
4. Hakim Takdir Hakkı
5. Sözleşmelerin Meydana gelmesi, hükümleri, sonaermesi.
6. Beyyine külfeti (isbat yükü)

SÜBJEKTİF HÜSNÜNİYET

Tanım: Hak iktisab(kazanılırken) edilirken hakkın kazanılmasına mani bir hususun hadisede varlığı veya iktisab için gerekli bir unsurun yokluğu hakkında şahısta mevcut, mazur görülebilen bir bilgisizlik veya yanlış bir bilgidir

1.Hakkın kazanılması durumunda olması

2.Bilgisizlik

durumlarında hakkı kazanacak olan kişi sübjektif hüsnüniyetli sayılır ve bazı haller dışında hakkı kazanmış sayılır.

Hakkın Kazanılması:Bir hakkın bir şahsa bağlanması demektir.2 şekilde olur

1.Aslen Kazanma(Asli iktisap): Bir kimsenin o zamana kadar hiç kimseye ait olmayan bir hakkı kendi fiiliyle elde etmesi. Menkul mallarda ihraz(ele geçirme), Gayrimenkullerde işgal yoluyla olur.

2.Devren Kazanma:Bir kimsenin bir hakkı sahibinden miras yoluyla veya hukuki muamele yoluyla elde etmesidir.

Sübjektif Hüsnüniyetin Rolü

Eşya Hukukunda:

1.Menkuller üzerinde mülkiyet hakkının kazanılması

a .Sahibini elinden isteğiyle çıkan menkuller: Hüsnü niyet sahibi kimseler menkul mallar üzerinde hak sahibidirler. Çünkü bu mallar sahibinin isteğiyle elden çıkmış ve karşı tarafta hüsnüniyet sahibidir.

B .Sahibinin elinden isteği olmadan çıkan menkuller: Sahibinin rızası dışında çalınma, gasbolma gibi durumlarda sübjektif hüsnüniyetle mülkiyet hakkının kazanılması mümkün değildir. Ancak kendi isteği dışında elinden menkulü çıkan hak sahibi sübjektif hüsnüniyetli kişiye 5 yıl içerisinde açacağı bir “İstihkak(hak ileri sürme) davası” ile malını alabilir. Yani burada hukuk sübjektif hüsnüniyetli kimseleri değil , asıl hak sahiplerini korur. Bu kuralın istisnası ise; para ile hamile yazılı senetler sahibinin elinden isteği olmadan çıkmış olsa bile , bu durumu bilmeyen kimseler bunları iktisap edebileceklerdir. Ayrıca bir menkul eşyayı çalınmış olduğunu bilmeden pazardan veya bir dükkandan alan hüsnüniyet sahibi kişiye bu malın bedeli ödendiği zaman geri verilebilir.

2.Gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakkının kazanılması

Gayrimenkul üzerindeki mülkiyet hakkı tapu siciline tescil ile mümkün olur. Tapu sicilindeki kayıtların doğru olduğuna inanan hüsnüniyetli kişileri kanun korumaktadır.

Karine; Mevcut ve bilinen olgulardan bilinmeyen bir olgunun mevcudiyeti sonucunu çıkarmaktır. Karinelerin en önemli fonksiyonu , iddiasını bir karineye dayandıran kimseyi isbat külfetinden kurtarması, bunu karşı tarafa geçirmesidir.

Sübjektif hüsnüniyet bir karine mahiyeti kazanmıştır. Sübjektif hüsnüniyet karinesi bir kimseyi sübjektif hüsnüniyetli olduğunu isbattan kurtarır.

OBJEKTİF HÜSNÜNİYET

Tanım: Bir hak sahibinin hakkını kullanırken veya bir borçlunun borcunu yerine getirirken iyi ve doğru hareket etmesi, yani dürüst, namuskar, makul, fiilinin neticesini bilen, orta zekalı her insanın, benzer olaylarda takip edecek olduğu yolda hareket etmesi demektir.

- 1.Hakkın kullanılması
- 2.İyi niyetli olunması

Objektif Hüsnüniyetin İşlevi:

Objektif hüsnüniyetin en önemli işlevi, hakların kullanılması ve borçların ifasında hak sahibinin veya borçlunun davranış biçimlerini tesbit etmek, bunun sınırlarını tayin etmektir. Bir hak, objektif hüsnüniyet kurallarının çizdiği sınırlar içerisinde kullanıldığı takdirde “iyi kullanılmış”, aksi halde “kötü kullanılmış” olur.

Emprevizyon Nazariyesi(Öngörülemezlik Teorisi): Bir sözleşme yapıldıktan sonra hal ve şartlarda büyük oranda değişiklikler meydana gelse ve bu yüzden borçlunun durumu çok müşkülleşirse ve borçlu objektif hüsnüniyet sahibi ise hakim sözleşmeyi yeni şartlara uydurmak üzere değiştirebilmesi veya tamamen feshedebilmesi mümkündür. Buna Öngörülemezlik Teorisi denir.

ŞAHIS HUKUKU

Şahıs : Haklara ve borçlara sahip olabilme iktidarını yani “hak ehliyetini” haiz bulunan varlıkları ifade etmektedir.

Şahsi Haller: Bir şahsı diğer şahıslardan ayıran ve hukuk düzeninin kendilerine bir takım sonuçlar bağladığı niteliklerdir.(sahih(düzgün) nesepli, gayrisahih(düzgün olmayan) nesepli, küçük, reşit, veya mahcur(kısıtlı) bulunması, evli, bekar olması birer şahsi haldir.)

Şahsiyet Hakları: Şahısların maddi, manevi ve iktisadi bütünlüğü ve varlıkları üzerinde sahip bulundukları mutlak haklardır.(vücut bütünlüğü, sağlığı, ismi, şeref ve haysiyeti, resmi, hürriyetleri, sır çevresi, iktisadi ve fikri faaliyetleri üzerindeki hakları şahsiyet haklarıdır.)

Şahıs Türleri:

1.hakiki şahıslar: Gerçek kişilerdir. Bugün modern hukuk düzenleri, cinsiyet, ırk, din, dil vs. gibi farklar gözetmeksizin bütün insanları şahıs olarak kabul eder.

2.hükmi şahıslar: belli bir gayenin gerçekleştirilmesi maksadıyla bir araya gelmiş olan şahısların meydana getirdikleri şahıs toplulukları veya belli bir gayeye tahsis olunmuş bulunan mal toplulukları biçiminde ortaya çıkarlar.

Şahsiyetin Başlangıcı: Çocuk sağ doğmak şartı ile ana rahmine düştüğü andan itibaren medeni haklardan istifade eder. Örneğin mirasçılar arasında bir cenin varsa miras bölüşülmez ceninin doğması beklenir. Evlilik dışı cinsi ilişkiden olan cenin namına doğumundan önce babalık davası açılabilir.

Şahsiyetin Sona ermesi:

1.Ölüm: hakiki şahsiyeti sona erdiren hukuki bir olaydır. Ölüm ile şahsiyet sona erince, ölenin “şahsiyet hakları” ortadan kalkar,fakat “mameleki hakları” mirasçılara geçer.2 tane karine vardır.

a.ölüm karinesi: ölümüne kesin gözle bakılacak bir halde kaybolan ve cesedi bulunamayan bir kimse ölmüş sayılır. Bu kimsenin künyesine mahallin en büyük amiri tarafından ölüm kaydı düşülebilir. Buna ölüm karinesi denir.

b.birlikte ölüm karinesi:hangisinin önce veya sonra öldüğünü tayin mümkün değilse biranda ölmüş sayılırlar.(aynı anda ölmüş baba ile oğlu birbirlerinin mirasçısı olamazlar.

2.Gaiplik: şahsiyeti sona erdiren hallerden bir tanesi de gaipliktir. İki halde karar verilebilir:

1-ölümüne muhtemel gözle bakılabilecek bir durumda kaybolma(gaipliğine karar verilebilmesi için 1 yıl geçmesi gerekir)

2-uzun zamandan beri haber alınamama(son haber tarihinden itibaren 5 yıl geçmesi gerekir.)

**Bir kimsenin gaipliğine karar verilebilmesi için, o kimsenin ölümüne muhtemel gözle bakılması gerekir. Eğer bu kimse ölümüne kesin gözle bakılmışsa ölüm karinesi geçerli olur.*

**Gaiplik kendiliğinden yani kanundan ötürü gerçekleşmez. Bunun için mahkemenin gaiplik kararı vermesi gerekir. Mahkeme gaiplik kararını resen(kendiliğinden) veremez. Bunun için talep de bulunulması gerekir.*

**Gaiplik kararı ile gaibin evliliği kendiliğinden sona ermez. Gaiplik davası ile birlikte evliliğin feshi davası açılarak evlilik feshedilir.*

**Gaibin mirası ölümde olduğu gibi mirasçılara hemen geçmez. Gaibin terekesi mirasçılara “teminat karşılığında” teslim edilir. Mirasçılar terekeye, ölümüne muhtemel gözle bakılacak halde kaybolma için 5 yıl , uzun zamandan beri haber alınamama için 15 yıllık süreler geçtikten sonra kesin olarak kazanırlar.*

ŞAHSİYETİN EHLİYETLERİ

1.Hak Ehliyeti: Medini haklardan yararlanma yani hak ve borç sahibi olabilme ,hakların ve borçların süjesi,hamili olabilme iktidarındır. Doğumla kazanılır.2 ilkesi vardır:

a.Genellik ilkesi; Her şahıs medeni haklardan istifade eder. O halde hak ehliyeti için de hakiki şahıslar için sağ olarak doğmuş olmak, hükmi şahıslar için ise kanunun öngördüğü şekilde kurulmuş olmak yeterlidir.

b.Eşitlik ilkesi; Kanun dairesinde haklara ve borçlara ehil olmakta herkes eşittir. Hak ehliyetine sahip olabilmek bakımından şahıslar arasında herhangi bir ayırım yapılamaz. (medeni haklarda geçerlidir fakat kamu haklarında bazı ayrımlar vardır.)

2.Fiil Ehliyeti: Medeni hakları kullanma ehliyeti yani bir şahsın *bizzat kendi fiil ve muameleleriyle* kendi lehine haklar, aleyhine borçlar yaratabilme iktidarındır. Hak ehliyetine herkes sahip olurken fiil ehliyetine ancak kanunun aradığı bazı şartları haiz bulunan şahıslar sahiptir çünkü hak ehliyeti pasifken fiil ehliyeti aktif bir ehliyettir.

Fiil Ehliyetinin Şartları:

1.Olumlu Şartlar: Fiil ehliyetine sahip olabilmek için bulunması gerekli şartlardır.

a.Mümeyyiz olmak: Temyiz kudretine sahip olmak demektir. Yani bir şahsın fiil şahsın fiil ve muamelelerinin amacını, sonuçlarını, kapsam ve tesirlerini seçme ve bunlara uygun olarak hareket etme iktidarındır. Temyiz kudreti aşağıdaki hallerde ortadan kalkar:

- akıl hastalığı
- akıl zayıflığı
- yaş küçüklüğü
- sarhoşluk

Bu sayılan haller de bir kimsenin temyiz kudretinden yoksun olduğu bir karine olarak kabul edilmektedir ki buna gayrı mümeyyizlik karinesi denir. Bu hallerin dışında ise reşit bir kimsenin temyiz kudretine sahip bulunduğu karinesi geçerlidir. Buna da Mümeyyizlik karinesi denir.

b.Reşit olmak: Fiil ehliyetine sahip olabilmek için bir kimsenin kanunun tayin ettiği belli bir yaş sınırını aşmasına “reşit olmak”, bu yaşa da “rüşt yaşı” denir. Rüşt yaşı 18 dir. Buna normal rüşt denir. Ancak bazı hallerde Erken Rüşt olur. 2 şekilde olur:

-evlenme ile reşit olma(e-17, k-15 yaşın bitirilmesidir. Evlenme ile kazanılmış rüşt kesindir. Evlenmenin ortadan kalktığı hallerde önceki küçük durumuna geri dönülmez.)

-kazai rüşt(15 yaşını doldurmuş küçüğün mahkemece reşit kılınmasıdır. Bunun için küçüğün 15 yaşını doldurmuş olması, küçüğün isteği, ana ve babanın muvafakatı, vasinin dinlenmesi.)

2. Olumsuz Şart:

a.Mahcur(Kısıtlı) Olmamak: Mahcur hacir altına alınmış olmak demektir. Hacir (kıstlama) kanunun belirttiği hallerden birinin mevcudiyeti halinde bir kimsenin fiil ehliyetinin mahkeme kararıyla sınırlandırılması veya tamamen kaldırılması demektir. Bunlar:

- akıl hastalığı
- israf, ayyaşlık
- bir sene veya daha fazla hapis cezası yemek

-aciz olan kimsenin talebi(ihtiyari hacir)

Fiil Ehliyetinin İçeriği:

1.Hukuki muamele ehliyeti: tek taraflı ve çok taraflı hukuki muameleler fiil ehliyetinin içeriğine dahil edilir.

2.Haksız fiillerden sorumlu olma ehliyeti: bir şahsın hukuka aykırı fiilleriyle başkalarına vermiş oldukları zararları bizzat ödemekle yükümlü oldukları ehliyetidir.

3.Dava ehliyeti: bir şahsın mahkemelerde davacı veya davalı sıfatıyla yemin, ikrar, sulh, feragat, kabul vs. gibi usul hukukuna ait muameleleri bizzat yapabilme iktidarındır.

Fiil Ehliyetine Göre Hakiki Şahısların Hukuki Durumu:

1.Tam Ehliyetliler: Fiil ehliyetinin bütün şartlarına sahip bulunan kimselerdir. “mümeyyiz”, “reşit”ve “mahcur(kısıtlı) bulunmayan” bütün şahıslar fiil ehliyetine tam anlamıyla sahiptirler. Tam ehliyetliler hukuki muameleleri bizzat yaparlar, haksız fiilleriyle başkalarına vermiş oldukları zararlardan bizzat sorumludurlar. Dava ehliyetleri de mevcuttur.

2.Sınırlı Ehliyetliler: Aslında tam ehliyetli oldukları halde bazı konularda ehliyetleri sınırlandırılmış bulunan şahıslardır. Bunlar evli kadınlar ile kendilerine kanuni müşavir tayin edilmiş olan şahıslardır. Karının kocasıyla olan muameleleri , karının kocası adına kefil olmaları sulh hakiminin onayını almak zorundadır. Kendilerine kanuni müşavir tayin edilmiş olanlarda ise dava açma ve sulh, gayrimenkulün alım satımı, kıymetli evrak alım satımı ve rehin , ödünç verme alma, sermayeyi almak, bağışlama, kambiyo taahhütleri altına girmek, kefalet gibi işlerde kanuni müşavirlerinin iznini almaksızın yapamazlar.

3.Sınırlı Ehliyetsizler: Bunlar “mümeyyiz küçükler ile mümeyyiz kısıtlılar” dır. Bu şahıslar, fiil ehliyetinin en önemli şartı olan *temyiz kudretine* sahiptirler, fakat bunlardan bir kısmı reşit değil, bir kısmı da mahcur(kısıtlı) dur.

-Bizzat yapamayacakları muameleler; satım, kira gibi kendisini borç altına sokan muameleleri bizzat yapamazlar. Kanuni mümessilleri tarafından yapılır yada izin verirler.

-Kendi başlarına yapabilecekleri muameleler; kendilerine sadece menfaat sağlayan muameleleri (ivazsız iktisapları(karşılıksız kazanmaları)) kanuni mümessillerinin rızasına muhtaç olmadan bizzat yapabilirler. Şahsa sıkı sıkıya bağlı olan hakları da(kazai rüşt talep etme, boşanma, nişanı bozma, tanıma, babalık davası açma vs.) kanuni mümessillerinin rızasına muhtaç değildirler.

-Hiç yapamayacakları muameleler; bağışlama, vakıf kurma, kefalet yasak muamelelerdir.

Sınırlı ehliyetsizler haksız fiillerden sorumlu olma ehliyetleri vardır. Çünkü bunlar mümeyyizdirler. Haksız fiilleriyle başkalarına verdikleri zararlardan dolayı bizzat kendi mal varlıklarıyla sorumludurlar.

Sınırlı ehliyetsizler kendi başlarına yapabilecekleri hukuki muameleler ve haksız fiilleriyle ilgili olmak üzere dava ehliyetine sahiptirler.

4.Tam Ehliyetsizler: Bunların fiil ehliyetleri hiç yoktur. Çünkü bunlar temyiz kudretinden yoksundurlar. Hukuki muamele ehliyeti yoktur. Tam ehliyetsizler şahsa sıkı sıkıya bağlı haklarını da bizzat kullanamazlar. Haksız fiillerden sorumlu ehliyetleri de yoktur. Temyiz kudretinden daimi olarak değil de geçici olarak yoksun bulunan kimseler haksız fiillerinden dolayı sorumludurlar. Tam ehliyetsizlerin dava ehliyetleri de yoktur.

HISIMLIK

Tanım: Hakiki şahıslar arasında kan veya akdi bir bağ dolayısıyla meydana gelen yakınlık ilişkisidir.

Türleri:

1.Kan Hısımlığı: Kan bağından ileri gelen bir hısımlıktır.

-Usul-Füru Hısımlığı; birbirinden üreyen şahıslar arasındaki hısımlıktır. Usul(üst soy) bir kimsenin ana-babası, büyük ana-baba.... devam eder. Füru (alt soy) ise bir kimsenin çocukları, torunları, torunlarının çocuklarıdevam eder.

-Civar Hısımlığı; birbirinin neslinden gelmeyip, müşterek bir nesilden gelenler arasındaki hısımlıktır. Bir kimseyle onun amcası, halası, teyzesi. dayısı arasında veya o kimseyle teyze, hala, amca, dayı çocukları.....arasında civar hısımlığı vardır.

2.Akdi Hısımlık : Bir sözleşmeden ileri gelen hısımlıktır.

-Sihri Hısımlık ; Evlenme dolayısıyla meydana gelen hısımlıktır. Karı veya kocadan her birinin kan hısımları diğerinin aynı derecede sihri hısmı olur. Evlenmeyle doğmuş olan sihri hısımlık, evlenmenin ortadan kalkması halinde sona ermez, yine devam eder.

-Suni Hısımlık; Evlat edinme dolayısıyla meydana gelen hısımlıktır. Kaynağı evlatlık sözleşmesidir. Suni hısımlık ebedi değildir, ortadan kalkması mümkündür.

İKAMETGAH

Tanım: Şahısların başka şahıslarla olduğu kadar bir yer ile de bağlantısı vardır. Bu bağ iki şekilde olur . 1) Bir şahsın belli bir Devlet ile bir bağlantısı vardır ki buna “Tabiiyet(uyrukluk)” denir.

2)Bu kimse ülkenin belli bir yerinde “oturmak”, “iş ve aile ilişkilerini orada toplamış” bulunmaktadır. İşte şahısların bu şekilde bağlı bulundukları yere “İkametgah” denir.

Türleri:

- 1. İradi İkametgah:** Bir kimsenin kendi isteğiyle seçeceği ikametgahdır. Bir kimsenin yerleşmek niyetiyle oturduğu yerdir. Bir yerin ikametgah sayıla bilmesi için -bilfiil oturması, -yerleşmek niyetiyle olması gerekir. Yerleşmek niyetiyle olmaksızın oturulan yer ikametgah değil, mesken(konut) olarak adlandırılır.
- 2. İtibari İkametgah:** İradi bir ikametgahı bulunmayan şahıslar hakkında söz konusu olur. İradi bir ikametgahı bulunmayan kimselerin halen oturmakta oldukları yer, yani meskenlerinin bulunduğu mahal onların ikametgahı addedilmektedir. Bu herkesin mutlaka bir ikametgaha sahip olmasından ileri gelmektedir.
- 3. Kanuni İkametgah:** Kanuni ikametgah, bazı şahıslar hakkında bizzat kanunun tayin ettiği ikametgahtır. *“Koca ikametgahı karının, ana babanın ikametgahı velayetleri altındaki çocuğun ve mahkemenin(sulh mahkemesi) bulunduğu yer vesayet altındaki kimsenin ikametgahı addolunur.”*

İlkeleri:

- 1. İkametgahın Gerekliliği İlkesi:** Herkesin mutlaka bir ikametgahının bulunması zorunluluğunu ifade eder.
- 2. İkametgahın Tekliği İlkesi:** Herkesin ancak bir tane ikametgahı olabileceğini ifade eder. Bu ilkenin istisnası vardır; bu ilke , ticari ve sınai müesseseler hakkında cari değildir.(Bankaların şubeleri örnek verilebilir.)

ŞAHSİYETİN KORUNMASI

Şahsiyet Hakları mutlak haklardandır, yani herkese karşı ileri sürülebilir. Diğer taraftan şahsa bağlı haklardandır, bu nedenle başkalarına devredilmedikleri gibi mirasçılara da geçmez.

Şahsiyet Haklarının Konusu:

- 1. Maddi bütünlük üzerindeki haklar:** Her şahsın maddi(bedensel) bütünlüğü üzerinde şahsiyet hakkı vardır. Öyleyse herkes vücudunun, sağlığının ve hayatının her türlü saldırılara karşı dokunulmaz olmasını talep edebilir.
- 2. Manevi bütünlük üzerindeki haklar:** Bir şahsın manevi varlıkları, örneğin şeref ve haysiyeti, ismi, sırları, hürriyetleri, inançları söz konusudur.
- 3. İktisadi bütünlük üzerindeki haklar:** Bir kimsenin iktisadi hayata serbestçe katılabilmesidir. Keza bir kimsenin mali itibarının ve ödeme gücünün tanınması da buraya girer.

Şahsiyetin Dahilen Korunması: Bir şahsın şahsiyet haklarının bizzat kendisine karşı korunmasıdır. Hiç kimseni *“hak ve fiil ehliyetlerinden”* kısmen dahi olsa feragat edemeyeceğidir. Ancak kanunumuz hürriyetlerden vazgeçmeyi kesin olarak reddetmemekle beraber hürriyetlerin sınırlanmasına izin vermektedir.

Şahsiyetin Haricen Korunması: Şahsiyet haklarını dıştan gelebilecek haksız saldırılara karşı himaye etmektir. Hukuka aykırı olarak şahsiyet hakkına tecavüz edilen kişi, hakimden, tecavüzde bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Şahsiyet

hakkı ihlal edilenin rızasına veya üstün nitelikte bir özel ya da kamu yararına veya kanunun verdiği bir yetkiye dayanmayan her tecavüz hukuka aykırıdır.

Şahsiyet hakkı hukuka aykırı olarak tecavüze uğrayan veya tecavüz tehlikesi karşısında bulunan kişi, tecavüze son verilmesini veya tecavüz tehlikesinin önlenmesini talep edebileceği gibi, sona ermesine rağmen etkisi devam eden tecavüzün hukuka aykırılığının tespitini ve gerekiyorsa kararın yayınlanmasını ya da üçüncü kişilere bildirilmesini talep edebilir.

Şahsiyeti dışı karşı koruyan başlıca 4 dava vardır:

1. Tespit Davası: Kanun koyucumuz, bir saldırı sonucunda şahsiyet hakları zedelenmiş olan kimselere, sona ermesine rağmen etkisini hala da devam ettirmekte olduğu takdirde, bu saldırının haksızlığını "tecavüzün hukuka aykırılığını" tespit ettirmek üzere dava açma hakkını tanımaktadır.

Tespit davasının açılabilmesi için şahsiyet haklarına karşı yapılmış ve sona ermiş bulunan bir haksız saldırının "etkilerini hala da devam ettirmekte olması" gerekir. Henüz gerçekleşmemiş, fakat çok yakın bir zamanda gerçekleşme ihtimali bulunan bir haksız saldırıya karşı tespit davası açılmayacağı gibi, gerçekleşmiş fakat etkileri silinmiş bulunan haksız bir saldırıya karşı da tespit davasının açılması mümkün olmayacaktır. Aynı şekilde üzerinden uzunca bir zaman geçmiş olan ve unutulmuş, etkileri silinmiş olan saldırılara karşı da tespit davasının açılması mümkün değildir.

2. Men Davası: Şahsiyet haklarına karşı haksız bir saldırının gerçekleşmesi ve halen de devam etmekte bulunması halinde açılacak dava "*tecavüzün men'i (saldırıya son verilmesi davasıdır)*". Men davası, yapılmış olan ve dava açılması esnasında hala da devam etmekte bulunan haksız saldırılara karşı açılır; çünkü bu dava ile amaçlanan şahsiyet haklarına karşı yapılmakta olan haksız saldırıya son verilmesi ve bunun bir daha tekrarlanmasına engel olunmasıdır.

3. Önleme Davası: Halen mevcut olmamakla beraber bir takım belirtilerden pek yakın bir zamanda gerçekleşmesi beklenen bir haksız saldırı tehlikesine karşı açılan davadır.

- *Tespit, Men ve Önleme davalarının açılabilmesi için en önemli şart, şahsiyet haklarına karşı yapılmış olan veya yapılması muhtemel bulunan saldırının **haksız olması** dır. İstisnası ; -meşru müdafaa, -emrin icrası dır.*
- *Haksız saldırının mutlaka saldırganın kusurundan ileri gelmiş olması gerekmez. Saldırgan bu fiil veya davranışlarında karşı tarafın şahsiyet haklarını çiğnemek kast ve niyetiyle hareket etmemiş olsa dahi bu fiil ve davranışı şahsiyet haklarının çiğnenmesi sonucunu doğurduğu takdirde kendisine karşı bu davalar açılabilir.*

4. Tazminat Davası: Kanunumuz zarara uğramış olan şahsa maddi veya manevi tazminat davası açma hakkını tanıdığı gibi, elde edilmiş olan kazançları vekaletsiz iş görme hükümleri uyarınca talep etme hakkı da saklı tutulmuştur.

a. Maddi tazminat davası; Maddi zararı karşılayan bir davadır. Bu zarar, saldırıya uğrayan şahsın malvarlığının aktifinde bir azalma veya pasifinde bir çoğalma şeklinde ortaya çıkar. Maddi tazminat davası açılabilmesi için haksız saldırıda bulunan kişinin **kusurlu olması da** gerekir.

b. Manevi tazminat davası; Manevi zararın olması gerekir.(bir kimsenin şeref ve haysiyetine, aile gizliliğine karşı yapılmış olan saldırılar)Manevi tazminatı Maddi tazminattan ayıran bir özellik Her zaman mutlaka belli bir meblağa hükmedilmesi zorunluluğu yoktur. Manevi tazminatı maddi tazminattan ayıran bir diğer özellik de saldırganın kusurunun ağır olması gerekir. Manevi tazminat talebi karşı tarafça kabul edilmedikçe devredilemez ancak miras yoluyla intikal eder.

HÜKMI ŞAHSİYET

Tanım: Belli bir gayeyi gerçekleştirmek üzere bağımsız bir varlık halinde teşkilatlanmış olup haklara ve borçlara sahip olma iktidarı hukuk düzenince tanınmış bulunan şahıs ve mal topluluklarıdır.

Türleri:

1.Bünyelerine(İç yapılarına) Göre:

- a. Şahıs Toplulukları:** Bir hükmi şahıs belli bir gayenin gerçekleştirilmesi amacıyla ve bağımsız bir varlığa sahip olmak üzere *şahısların* bir araya gelmelerinden doğmakta ise bu hükmi şahıs bir Şahıs Topluluğudur. Onun bünyesini kendisini kurmuş olan şahıslar ve sonradan katılmış olan üyeler oluşturur. Dernekler, şirketler, Devlet, vilayet(İl Özel idaresi), belediyeler ve köyler şahıs topluluğu niteliğindeki hükmi şahıslardır.
- b. Mal Toplulukları:** Bir hükmi şahıs belli bir gayeyi gerçekleştirmek amacıyla ve bağımsız bir varlığa sahip olmak üzere şahısların *belli bir malı veya malları bu amaca tahsis etmelerinden* meydana gelmekte ise bu hükmi şahıs topluluğu bir mal topluluğudur. Vakıflar ve Kamu Kurumları mal topluluğu niteliğindeki hükmi şahıslardır.

2. Tabi Oldukları Hukuka Göre:

a. Kamu hukuku hükmi şahısları: Kamu hukukuna tabi bulunan hükmi şahıslardır. Özel hukuk şahıslarıyla olan ilişkilerinde üstün durumunda bulunurlar. Kendi iradeleriyle kendilerini feshedemezler, mahkeme kararıyla dağıtılamazlar. Kamu İdareleri denilen Devlet, vilayet(İl Özel İdareleri), belediyeler, köyler şahıs topluluğu niteliğindeki kamu hukuku hükmi şahıslardır. Kamu Kurumları; üniversiteler, hastaneler, TRT mal topluluğu niteliğindeki kamu hukuku hükmi şahıslardır.

c. Özel hukuk hükmi şahısları : Özel hukuka tabi olan hükmi şahıslardır. Bu tür hükmi şahıslar diğer şahıslarla olan ilişkilerinde eşit durumdadırlar. Diğer taraftan bu tür hükmi şahıslar kamu hukuku hükmi şahısları gibi kanunla değil, şahısların iradeleriyle kurulur ve yine kendi iradeleriyle kendilerini feshedebilirler. İktisadi amaç yada kazanç paylaşmak gayesi güden hükmi şahıslara *Şirket(ortaklık)* denir ki bunlar ticaret kanununa

tabidirler. İktisadi amaç gütmeyen hükmi şahıslara da *Dernek* denir. Bunlar dernekler kanununa tabidirler. *Vakıflar* da iktisadi amaç gütmeyenler.

HÜKMİ ŞAHSİYETİN BAŞLANGICI:

Başlangıç Anını Tespit Eden Sistemler: Hakiki şahsiyetin başlangıç anı , insanın sağ ve tam olarak doğduğu andır. Hükmi şahıslarda ise bir takım sistemler vardır:

1.Serbest Kuruluş Sistemi: Hükmi şahsiyetin başlangıç anı, hukuk düzeninin tespit ettiği şartlara uyulmak kaydıyla kurucuların bu yoldaki *iradelerini açıkladıkları andır*. Dernekler hakkında geçerlidir. Dernekler tüzüklerinde dernek olarak kurulmak iradesini açığa vurmakla ve kuruluş bildirisiyle eklerini merkezlerinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirliğine vermekle hükmi şahsiyet kazanırlar.

2.İzin Sistemi: Ruhsat Sistemi de denilen izin sistemine göre, bir hükmi şahsın doğabilmesi için devletten bu yolda izin alması gerekir. Şahsiyetin başlangıç anı *İznin verildiği an dır*. Milletler arasında beraberlik yapmasında fayda umulan derneklerin kurulmasında veya bu tür derneklerin Türkiye de şube açmasında söz konusu olur. İzin verecek makam Bakanlar Kuruludur. Esnaf ve küçük sanatkarlar dernekleri de Ticaret ve Sanayi Bakanlığından izin almak suretiyle kurulurlar. Sermaye Şirketleri ise (Anonim ve Limited) Ticaret ve Sanayi Bakanlığından izin ve tescil yoluyla kurulurlar.

3. Tescil Sistemi: Resmi bir sicile tescil ile kurulur. Vakıflar ile Şahıs Şirketleri(Kollektif ve komandit) tescil sistemine göre kurulurlar.

HÜKMİ ŞAHIS EHLİYETLERİ:

1.Hak Ehliyeti: Hak ehliyeti, hak ve borç sahibi olabilme yani hakların borçların süjesi olabilme iktidarındır. Cins, yaş gibi insanlara ait hakların dışındaki başka hakları vardır. Şahsiyet hakları vardır. Böylece manevi bütünlüklerine, adlarına, iktisadi bütünlüklerine karşı haksız saldırılarda bulunulduğu takdirde dava açma hakkı vardır.

2.Fiil Ehliyeti: Fiil ehliyeti, bir şahsın bizzat kendi fiil ve muameleleriyle kendi lehine haklar ve aleyhine borçlar yaratabilme iktidarındır. Hükmi şahısların fiil ehliyeti, kanuna ve tüzüklerine göre lüzumlu organlara sahip oldukları andan itibaren başlar. Hükmi şahısların fiil ehliyetlerini kullanabilmeleri için bazı organlara sahip olmaları gerekir.

Organları:

1. Kanuni Organlar: Kanundan dolayı bir hükmi şahsın mutlaka sahip olması gereken organlardır. Örneğin derneklerde *Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetleme Kurulu* bulunması zorunludur. Vakıfların da kanuni organı vardır bu; *Yönetim Kuruludur*.

2. İradi Organlar : Bir hükmi şahsın gayesine erişebilmesi için lüzumlu olan organlardır. Örneğin bir dernek de *haysiyet divanı, danışma kurulu* gibi organlar mevcut olabilir.

Hükmi şahısların, hukuki muamele ehliyeti, haksız fiillerden sorumlu olma ehliyeti, dava ehliyeti vardır. Ancak bir hükmi şahıs, gayesiyle yakından ilişkili bulunmayan bir hukuki muamele yapamaz. Hükmi şahısların fiil ehliyetlerinin gayeleri ile sınırlandırılmış olmasına **tahsis prensibi(ultra-vires) denir.*

HÜKMİ ŞAHSİYETİN SONA ERMESİ:

1.İnfisah(Dağılma): Bir hükmi şahsın belli hallerde herhangi bir işleme veya karara lüzum olmaksızın *kendiliğinden* sona ermesidir. Kendiliğinden dağılmanın sebepleri:

- gayenin gerçekleşmiş olması
- gayenin gerçekleşmesinin imkansız hale gelmesi(derneklerde durum yönetim organı tarafından sicile tescil ettirilir.)
- sürenin geçmiş olması
- yönetim kurulunu kuramayacak hale gelme (derneklerde Y.K. 5 kişiden az olamaz)
- Aciz haline düşme (borçları mevcudundan çok fazla olur ve bunları bir türlü ödeyemezse kendiliğinden sona erer.)
- Üstüste iki olağan genel kurul toplantısının yapılamaması
- Kuruluş amaç ve şartlarını kaybetme
- İlk genel kurul toplantısının yapılamaması(dernekler, tüzüklerinin yayınlandığı günü izleyen 6 ay içinde ilk genel kurul toplantılarını yapmak ve organlarını oluşturmak zorundadır.)

3. Fesih (Dağıtılma): Hükmi şahsın herhangi bir *kararla* ortadan kaldırılması demektir.

- Kendi yetkili organının kararıyla (fesih kararı vermeye yetkili olan organ, derneğin genel kuruldur. Derneğin feshi, yönetim kurulu tarafından 5 gün içinde mahallin en büyük mülki amirliğine yazı ile bildirilir.)
- Yargısal bir kararla (mahkeme hükmüyle karar verilir. Gayenin hukuka, ahlaka, ve adaba aykırı hale gelmesi, Dernekler kanunun emredici hükümlerine uyulmamış olması, Suç kaynağı haline gelme gibi durumlarda mahkeme kararıyla fesih yoluna gidilir.)
- İdari bir kararla (Milletler arası beraberlik yapmasından fayda umularak Türkiye de kurulmasına veya şube açılmasına izin verilen dernekler, kanunlarımıza ve ulusal çıkarlarımıza uymadığı takdirde İç işleri Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunun kararıyla kapatılır.

**Gerek derneklerin gerekse vakıfların feshine karar verecek olan mahkeme asliye hukuk mahkemesidir. Fakat bir şahıs topluluğu olan siyasi partilerin feshine anayasa mahkemesi karar verir.*

Sona Ermenin Sonuçları: Hükmi şahsiyet sona erince ilk defa onun mallarının tasfiyesi işlemine girilir. Tasfiyeden arta kalan malların ne olacağı tüzüklerinde belirtilmişse ona göre dağıtılır. Belirtilmemişse bütün para , mal ve hakları Hazineye intikal eder.

DERNEK

Tanım: Kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir gayeyi gerçekleştirmek üzere, en az 7 gerçek kişinin bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmeleri suretiyle oluşturdıkları bir hükmi şahıstır.

DERNEĞİN KURULMASI:

Derneklerin kuruluşunda *Serbest kuruluş sistemi* geçerlidir.

Uysurları:

1.Kurucular: Bir derneğin kurulabilmesi için en az 7 gerçek kişinin kurucu olarak bulunması gerekir. Kurucuların medeni hakları kullanma(fiil ehliyetine sahip) ehliyetine sahip ve 18 yaşını bitirmiş olmaları gerekir.

2.Gaye: Bir derneğin kurulabilmesi için, belli ve ortak bir gayenin bulunması gerekir. Derneklerin gayesi *gayrı iktisadi ya da kazanç paylaşmaktan başka* bir gayenin bulunması gerekir. Gayenin hukuka aykırı olmaması gerekir.

3.İrade Açıklaması: Kurucuların belli ve ortak gayeyi gerçekleştirmek üzere bağımsız bir varlığa sahip yeni bir hak süjesine vücut verme iradelerini açıklamaları da lazımdır. Kurucuların bu yoldaki iradeleri açıklanmadıkça bir dernek kurulmuş sayılmaz. Ayrıca derneklerin kuruluş bildirisini ve eklerini merkezlerinin bulunduğu mahallin en büyük mülki amirliğine vermek suretiyle hükmi şahsiyet kazanır. Yani dernekler tüzüklerinde dernek olarak kurulmak iradelerini açıkladıkları ve kuruluş bildirisi ve ekerini kurulduğu yerin en büyük mülkiye amirine verdikleri andan itibaren hükmi şahıs olarak doğmuş olurlar.

DERNEĞİN İŞLEMESİ:

Organları:

1.Genel kurul: Bir derneğin en yetkili ve en yüksek organı genel kuruldur. Dernekler, tüzüklerinin gazete de yayınlandığı günden itibaren 6 ay içinde ilk genel kurul toplantılarını yapmak ve organlarını seçmek zorundadırlar. Bu zorunluluğa uyulmaması halinde, mahallin en büyük mülki amiri derneğin kendiliğinden dağılmış sayılmasına karar verir. Olağan genel kurul toplantıları en çok 2 yılda bir yapılması zorunludur. Genel kurul, yönetim kurulunun daveti üzerine toplanır. Fakat denetleme kurulunun talebi veya dernek üyelerinin 1/5'inin yazılı istemi ile de genel kurulun olağan üstü toplantıya çağırılması şarttır.

2.Yönetim kurulu: Derneği içeride *idare* ve dışarıda *temsıl* eden mecburi bir organdır. Yönetim kurulu genel kurul tarafından gizli oyla seçilir ve en az 5 asıl üye, 5 de yedek üyeden oluşur. Yönetim kurulu, derneğin bütçesini hazırlar, yıllık faaliyet ve hesap raporlarını kaleme alır, genel kurulu toplantıya çağırır, toplantının gündemini düzenler, genel kurulda alınmış olan kararları yerine getirir.

3.Denetleme kurulu: Denetleme kurulu 3 asıl ve 3 de yedek üyeden oluşur ve genel kurul tarafından seçilir. Denetleme kurulu, denetleme görevini dernek tüzüğünde tespit olunan esas ve usullere göre ve 6 ayı geçmeyen aralıklarla yapar ve sonuçları bir rapor halinde yönetim kuruluna ve toplandığında genel kurula sunar.

DERNEĞİN SONA ERMESİ:

1.İnfisah(dağılma): Derneğin hükmi şahsiyetinin herhangi bir işlem veya karara lüzum olmaksızın kendiliğinden sona ermesi demektir.

2.Fesih(dağıtılma) : Derneğin hükmi şahsiyetine bir kararla son verilmesi demektir.

VAKIF

Dernekler “şahıs topluluğu” türündeki hükmi şahıslardan oldukları halde, Vakıflar “ mal topluluğu” niteliğindeki hükmi şahıslardandır.

Tanım: Vakıf , başlı başına mevcudiyeti haiz olmak üzere, bir malın belli bir gayeye tahsisidir.

Vakıflar, mal topluluğu niteliğindeki hükmi şahıslar olduğuna göre, onların bünyelerini derneklerdeki gibi şahıslar değil, belli bir gayeye tahsis edilmiş olan mal veya mallar oluşturmaktadır. O halde, vakıflar da “üyelik” olmadığı gibi “genel kurul” da mevcut değildir.

Vakıfların Kurulması:

Vakıflar, vakfedenin ikametgahındaki asliye mahkemesinde tutulan sicile tescil edilmekle hükmi şahsiyet kazanırlar. O halde, derneklerin aksine, vakıfların hükmi şahsiyet kazanmalarında “*tescil sistemi*” geçerli bulunmaktadır.

Unsurları:

1.Vakfeden: Bir vakfın kurulabilmesi için, her şeyden önce onu kuracak bir şahsın mevcut olması gerekir ki buna vakfeden denir. Vakfeden bir hakiki şahıs olabileceği gibi bir hükmi şahıs da olabilir. Vakıf kuracak olan hakiki şahsın “*tam veya sınırlı ehliyetli*” olması gerekir. Sınırlı ehliyetsizler ancak “vasiyet” yoluyla vakıf kurabilirler , fakat bunun için de mümeyyiz küçüğün 15 yaşını bitirmiş olması gerekir.

2.Gaye: Bir vakıf kurulabilmesi için bir gayenin olması gerekir. Vakfın gayesi “manevi” olabileceği gibi “iktisadi” de olabilir ancak bu gayenin belli ve az çok devamlı olması gerekir.

3.Mal: Vakfın en önemli unsuru, gayesinin gerçekleştirilmesini sağlayacak bir malın bulunmasıdır. Tahsis edilecek olan malın vakfın gayesini gerçekleştirmeye yetecek bir mal olması da lazımdır.

4.İrade Açıklaması: Vakıf kurma iradesi ya “resmi senet” ya da “vasiyet” yoluyla açıklanır. Vakfeden “vakıf senedi” dediğimiz yazılı belgede veya vasiyetnamesinde vakfın gayesini, organlarını, mal ve hakları, teşkilatını, ikametgahını ve adını göstermek zorundadır. Resmi senet noter tarafından düzenlenir. Vasiyetname ise resmi, el yazılı ve sözlü olarak yapılabilir. Vakıf, vakfedenin ikametgahı asliye mahkemesinde tutulan sicile tescil ile hükmi şahsiyet kazanır. Mahkeme, tescil hususunu Vakıflar Genel Müdürlüğündeki merkezi sicile kaydolmak üzere resen tebliğ eder. Merkezi sicile kaydedilen vakıf Resmi Gazete ile ilan edilir.

Vakfın İşlemesi:

Bir vakfın işleyebilmesi için organlara ihtiyacı vardır. Vakfın mecburi organı “*İdare organı*” dır. İdare organı bir tek kimse olabileceği gibi, birkaç kişiden oluşan bir kurul da olabilir. Vakıf, Vakıflar Genel Müdürlüğünün teftişine tabidir.

Vakfın Sona Ermesi: vakıflar da dernekler gibi iki şekilde sona ererler;

1.İnfisah(dağılma): Vakfın hükmi şahsiyetinin herhangi bir işlem ve karara lüzum olmaksızın kendiliğinden sona ermesini gerektiren sebep, gayesinin gerçekleşmesinin imkansız hale gelmesidir.

2.Fesih(dağıtılma) : Vakfın feshedilmesi bir mahkeme kararıyla olur.

Genel Olarak: Miras hukuku, bir hakiki şahsın ölmesi veya gaipliğine karar verilmiş olması halinde, para ile ölçülebilen bütün hak ve borçlarının, yani mal varlığının mukadderatını düzenleyen hukuk kurallarından ibarettir.

Mirasçılar: *Mirasçı*, ölmüş veya gaipliğine karar verilmiş bulunan bir kimsenin mirasının(terekesinin) intikal ettiği hakiki veya hükmi şahıstır. Ölmüş veya gaipliğine karar verilmiş olması dolayısıyla mal varlığı mirasçılara intikal eden kimseyi *Muris(miras bırakan)*, murisin mal varlığına ise *Tereke* veya *Miras* denir.

Kanunumuz iki türlü mirasçılık kabul etmiştir. Bunlardan biri doğrudan doğruya kanundan doğan mirasçılıktır ki buna *Kanuni mirasçılık* denir. Diğeri ise, murisin ölüme bağlı bir tasarrufundan, yani iradesinden doğan bir mirasçılıktır ki buna da *Mansup mirasçılık* veya *İradi mirasçılık* denir.

1.KANUNİ MİRASÇILIK: Doğrudan doğruya kanundan doğan mirasçılıktır. Bu tür mirasçılık, muris ile mirasçı arasındaki aile ilişkilerine veya tabiiyet(uyruklu) bağına dayanır. Kanuni mirasçılar; murisin kan hısımları, evlatlığı, sağ kalan eşi ev Devlettir. İki türü vardır;

a. Mahfuz hisse(saklı pay); Kanuni mirasçılardan murise çok yakın olanlara murisin iradesiyle ortadan kaldıramayacağı bir miras hissesi tanımıştır ki bu hisseye mahfuz hisse denir. Muris, mahfuz hisseli mirasçıların miras hisselerinin mahfuz(saklı) olan kısmı üzerinde tasarrufta bulunamayıp, yani ölüme bağlı tasarruflar yapma imkanından yoksun olup , ancak bunların dışında kalan kısım üzerinde serbestçe tasarruf edebilir ki, murisin serbestçe tasarrufta bulunabileceği bu kısma **b. Tasarruf nisabı** denir. Örneğin murisin füruu(alt soyu) mahfuz hisseli mirasçıdır ve mahfuz hissesi , kanuni miras hakkının $\frac{3}{4}$ 'ü dür. O halde muris, ancak füruunun mahfuz hissesi dışında, yani miras hissesinin $\frac{1}{4}$ 'ü üzerin de ölüme bağlı tasarrufta bulunabilir, örneğin bunu vasiyet yoluyla başka kimseye bırakabilir, fakat kanuni miras hissesinin mahfuz olan $\frac{3}{4}$ 'ü üzerinde böyle bir tasarrufta bulunamaz.

- Gelirinin yarısından fazlası kamu görevi niteliğindeki işlerin yapımına bırakılarak vakıf kurulmasında mahfuz hisse $\frac{2}{3}$ 'ü oranındadır.
- Kan hısımları arasındaki mirasçılık, zümrelere göre tayin olunur ki buna "*Parental Sistemi*" denir. Parental sistemi nesillerin birbirini takip etmesi esasına dayanır. Örneğin bir baba ve ondan üreyenler bir parental, büyük baba ve ondan üreyenler başka bir parental teşkil ederler.

Kanuni Mirasçılar:

1.Kan hısımlarının mirasçılığı; kan hısımlığı parentellere göre derecelendirilir,
-Birinci dereceden mirasçılar; Murisin birinci dereceden mirasçıları, füruu(altsoyu)dur.

-İkinci dereceden mirasçı; füruu olmayan murisin ikinci dereceden mirasçıları ana-babasıdır.

-Üçüncü dereceden mirasçılar; Murisin birinci ve ikinci dereceden mirasçıları, yani çocukları, torunları, torun çocukları,ana-babası, kardeşleri,yeğenleri yoksa üçüncü dereceden mirasçı, murisin büyük ana ve babasıdır. Büyük ana ve büyük baba

yoksa onların ana ve babalarına(büyük dede, büyük nine) miras geçmez onun yerine miras Devlete kalır.

2.Sağ kalan eşin mirasçılığı:

-Sağ kalan eş, murisin füruu, yani çocukları, torunları ile birlikte mirasçı olmuşsa, mirasın $\frac{1}{4}$ 'ünü alır.

-Sağ kalan eş, murisin ana-babası veya bunların füruu yani murisin kardeşleri ve yeğenleri ile birlikte mirasçısı olmuşsa, mirasın yarısını alır.

-Sağ kalan eş, murisin büyük baba ve anası ile birlikte mirasçı olmuşsa, mirasın $\frac{3}{4}$ 'ünü alır.

-Hiç mirasçı bulunmadığı takdirde, sağ kalan eş tek başına mirasçı olur.

3.Evlatlığın mirasçılığı: Evlatlık ve füruu, kendisini evlat edinmiş olan kimseye mirasçı olur. Fakat evlat edinen kimse ile onun mirasçıları evlatlığın mirasçısı olamazlar. Evlatlık, sadece kendisini evlat edinenin mirasçısı olur,evlat edinenin çocuklarının, ana-babasının, kardeşlerinin, yeğenlerinin mirasçısı olamaz.

4.Devletin mirasçılığı: Murisin ilk üç parantelde hiç mirasçısı yoksa keza eşi de kendisinden önce ölmüşse ve nihayet muris herhangi bir kimseyi de mirasçı seçmemişse miras Devlete kalır. Devlet de diğer kanuni mirasçılar gibi murisin borçlarından sorumludur fakat bu sınırsız değildir, terekede bulunan mallar ile sınırlıdır.

2.MANSUP MİRASÇILIK(İRADİ):

a. Mirasçı nasbı(atama): Muris, ölüme bağlı bir tasarrufla herhangi bir kimseyi mirasçı atayabilir. Murisin bir ölüme bağlı tasarrufla kendisine mirasçı atadığı kimselere "mansup mirasçı(atanmış), bu işleme de "mirasçı nasbı(mirasçı atama)" denir.

b. Belli mal vasiyeti: Murisin kendisine terekeden belli bir mal bıraktığı hakiki veya hükmi şahıslara "*musaleh*" bu işleme de "*belli mal vasiyeti*" denir. Mirasçı nasbı ile belli mal vasiyeinin hukuki sonuçları farklıdır. Mirasçı nasbı tereke üzerinde hak sahibi olduğu kadar borçlardan da sorumludur. Oysa belli mal musalehinin mirasçılık sıfatı yoktur, tereke üzerinde şahsi hak kazanır ve murisin borçlarından sorumlu değildir.

c. Ölüme bağlı tasarruflar: Murisin ölümünü düşünerek, yapılmasını istediği hususları bir hukuki muamele ile bildirmesidir. İki türlü muamele vardır:

-Vasiyet; sadece murisin irade beyanı ile tamam olur, tek taraflı bir hukuki muameledir. Vasiyet yoluyla ölüme bağlı tasarruflarda bulunabilmek için, temyiz kudretine sahip olmak ve 15 yaşını bitirmiş olmak gerekir.

-Miras mukavelesi; murisin başka bir kimseyle yaptığı bir sözleşme olduğundan tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun surette açıklamalarıyla meydana gelir, yani her iki taraf isteklerini aynı anda notere açıklayarak onun tarafından düzenlenen resmi senedi şahit huzurunda imzalarlar. Miras mukavelesi yapabilmek için, temyiz kudretine sahip bulunmakla beraber reşit olmak da lazımdır.

MİRASIN İNTİKALE(GEÇİŞİ)

Mirasın Açılması: Mirasın intikal edebilmesi için, murisin ölmüş veya gaipliğine karar verilmiş bulunması diğer bir deyimle mirasın açılmış olması gerekir. Miras ölüm ile açılır. Mirasın açılması demek murisin ölümü anında tereke üzerinde mirasçılığın başlaması demektir. Miras, tüm malları kapsamak üzere murisin son ikametgahı mahkemesinde açılır.

Mirasa Ehliyet: Mirastan kanuni veya mansup(atanmış) mirasçı yahut lehine vasiyet yapılan kimse (musaleh) sıfatıyla yaralanabilmektir. İki şartın gerçekleşmesi gerekir:

1.Murisin ölümü anında hayatta olmak: Muristen önce ölenler onun mirasçısı olamazlar. Mirasçı, murisin ölümü anında hayatta olup bir dakika sonra ölmüş olsa dahi mirasa katılır.

2.Mirastan mahrum bulunmamak: Mirasa ortak olabilmek için mirasa layık olmak gerekir. Mirastan mahrumiyetin sebepleri:

-Kasten veya hukuka aykırı bir surette murisi öldüren veya öldürmeğe teşebbüs edenler,

-Kasten veya hukuka aykırı bir surette murisi ölüme bağlı bir tasarrufta bulunamayacak hale getirenler,

-Hile veya tehdit yahut cebirle murisi ölüme bağlı bir tasarrufta bulunmaya veya böyle bir tasarruftan rücu etmeye (dönmeye) sevk edenler veya bunları yapmaya engel olanlar,

-Ölüme bağlı tasarrufu, murisin bunları tekrar yapmasına imkan olmayan hal ve zamanda kasden veya hukuka aykırı surette gizleyen veya bozanlar.

Yukarıdaki sebeplerden dolayı mirastan mahrumiyet kendiliğinden yani herhangi bir karar veya işleme gerek olmadan ortadan kalkar. Yalnız mahrumiyet “şahsi” dir. Yani mirastan mahrum olan füruu mirasa katılır. Mahrumiyet **af** ile ortadan kalkar.

- *Mirastan mahrumiyeti mirastan ıskat ile karıştırmamak lazımdır. Mirastan ıskat: murisin kanunda sayılan sebeplerden birisinin bulunması halinde mahfuz hisseli bir mirasçısını ölüme bağlı bir tasarrufla mirasının dışında bırakması, onu mirasçılıktan çıkarması demektir. Yani mirastan ıskat, sadece mahfuz hisseli mirasçılar hakkında söz konusudur. Mirastan ıskat, mahrumiyet gibi kanundan değil, murisin bir ölüme bağlı tasarrufundan doğar. Sebepleri:*

-Mahfuz hisseli mirasçının, murise veya onun yakınlarından birine karşı ağır suç işlemesi,

-Mahfuz hisseli mirasçının, murise veya onun ailesine karşı kanunen yükümlü olduğu ödevleri ağır bir şekilde ihlal etmesi.

Mirasçılık Sifatının İspatı: Mirasçıların tereke üzerinde hukuki muamele yapabilmeleri için, kendilerinin mirasçı olduklarını ispat etmek zorundadırlar. Bunu da ancak bir belge ile sağlayabilirler. Mirasçıların mirasçılık sıfatlarını ispata yarayan bu belgeye “Veraset İlamı” denir. M.K. sadece mansup mirasçılar için hüküm getirmiştir. Buna göre mansup mirasçılar mirasçılık sıfatları hakkında ellerine resmi bir belge verilmesini, mirasçılıkları kendilerine tebliğ edildiği tarihten itibaren 1 ay geçtikten sonra sulh hakiminden isteyebilir. Mahkemenin mirasçıların kimler

olduğunu ve bunların hisselerinin neden ibaret bulunduğunu gösteren bu kararına “Veraset İlamı” denir.

Mirasın Kazanılması:

1.Külli halefiyet ilkesi; Murisin mal varlığına dahil olan bütün hak ve borçlar ölüm anından itibaren bölünmeksizin tüm halinde mirasçılara ait olur. İşte, terekenin bir bütün olarak ve kanundan dolayı mirasçılara geçmesine *“külli halefiyet ilkesi”* denir. Miras kendiliğinden geçer. Külli halefiyet ilkesi gereğince bir mirasçı terekeye dahil olan mallar, alacaklar ve borçları *hep birlikte* kazanır. Bir mirasçı ancak bütün mirası reddedebilir. Mirasın reddi için de, mirasçının murisin ölümünü öğrendiği tarihten itibaren 3 ay içinde sulh mahkemesine yazılı veya sözlü olarak mirası reddettiğini açıklaması lazımdır. Mirasçılar murisin borçlarından terekeye dahil mallarla değil, aynı zamanda kendi mal varlıklarıyla da sınırsız ve müteselsilen sorumludurlar. Bu sorumluluktan kurtulmanın yolu, mirası reddetmek veya mirasın resmen tasfiyesini istemektir. Miras kendiliğinden ve bir bütün halinde mirasçıların hepsine birden geçer. Diğer bir deyimle birden fazla mirasçı tereke üzerinde *“iştirak halinde malik”* sıfatıyla hak sahibi olurlar. Tereke üzerinde tasarruflarda bulunabilmek için, bütün mirasçıların birlikte hareket etmeleri veya mümessil tayin etmeleri gerekir. Mirası hep birlikte iktisap etmiş olan mirasçıların taksime kadar meydana getirdikleri topluluğa *“Miras Şirketi”* denir.

2.Cüz’i halefiyet ilkesi; Tereke üzerinde sadece bir talep hakkı elde etmeyi, buna karşılık borçlardan sorumlu olmamayı ifade eder. Belli mal vasiyetinde musaleh *“cüz’i halef”* tir. Sadece intifa(faydalanma) hakları olan 4.’üncü paranteldeki hısımlar ile intifa hakkını seçmiş olan eş de cüz’i haleftirler. Sağ kalan eş intifa yerine mülkiyeti seçerse, külli halef olur.